

Lajpciške preporuke za podučavanje rane pismenosti

Međunarodna konferencija *Prepare for life! Raising awareness for Early Literacy Education* (u prijevodu: *Pripremite se za život! Poticanje podučavanja rane pismenosti*) održana je od 12. do 14. ožujka 2013. godine u Leipzigu. Sudionici konferencije prihvatili su UNESCO-ovu definiciju pismenosti, kojom se pismenost određuje kao *vještina prepoznavanja, razumijevanja, interpretiranja, stvaranja, prenošenja, vrednovanja i korištenja pisanih materijala u različitim kontekstima. Pismenost podrazumijeva kontinuirano učenje koje osobe mogu učavati i postizanje njihovih ciljeva, razvijanje znanja i potencijala te ravnopravno sudjelovanje u lokalnim zajednicama i širem društvu.*

Stotinu i trideset sudionika iz više od trideset pet zemalja priredilo je niz preporuka za poboljšanje sustava za podučavanje rane pismenosti (*Early Literacy Education – ELE*). Pod pretpostavkom da je podučavanje rane pismenosti preduvjet za stjecanje svih drugih vještina, nužno je shvatiti da pojam rane pismenosti obuhvaća mnogo više od učenja abecede.

Sudionici konferencije *Prepare for life! Raising awareness for Early Literacy Education* pomno su razmotrili sve aspekte podučavanja rane pismenosti i pozivaju na suradnju sve relevantne partnere:

Političare i donosiocce odluka:

- Slabo razvijene vještine pismenosti rezultiraju osiromašenim životima i imaju loš ekonomski utjecaj. Potrebno je prekinuti začarani krug nepismenosti koja se prenosi s generacije na generaciju. Glavni je zadatak političara i donositelja odluka uključiti podučavanje rane pismenosti u obrazovne i socijalne sustave.
- Političari moraju osigurati odgovarajuća i dugoročna financijska sredstva za sve važne partnere, uključujući i knjižnice.
- Podučavanje rane pismenosti treba biti međuresorni poduhvat u nadležnosti više ministarstava, poput onih zaduženih za zdravlje, obrazovanje i socijalne probleme.
- Donositelji odluka vezanih za podučavanje rane pismenosti moraju biti svjesni da je ponekad potrebno i do dvadeset godina da se neka politika prihvati i razvije, stoga podučavanje rane pismenosti treba planirati neovisno o zakonodavstvenim periodima.

Donatore i financijere:

- Donositelji odluka i financijeri moraju shvatiti da je podučavanje rane pismenosti ključno za obrazovanje i društvo te da će se ta investicija dugoročno isplatiti.
- Rad na podučavanju rane pismenosti treba biti sveobuhvatan, što se može postići ojačavanjem mreža i osiguravanjem pristupa svim ciljanim skupinama kroz sve, čak i neobrazovne institucije.
- Ekonomski značaj ranog djetinjstva treba biti ključan za kompanije, korporacije, udruge poslodavaca i ostale u privatnom sektoru. Oni bi mogli financirati i podržati podučavanje rane pismenosti i na taj način ulagati u djecu i njihovo obrazovanje.

Stručnjake:

- Unatoč raskoraku između socijalne i obrazovne sredine, svi stručnjaci uključeni u podučavanje rane pismenosti trebaju surađivati i međusobno komunicirati.
- Odgajatelji u predškolskim institucijama, knjižničari i drugi stručnjaci imaju veliku odgovornost; od njih se očekuje da rade prema najvišim standardima, a sukladno tome bi trebali biti i odgovarajuće plaćeni. Tek u takvom okruženju mogu poticati, održavati i njegovati motivaciju i kvalitetu.
- Knjižnice imaju ključnu ulogu u podučavanju rane pismenosti i trebale bi biti ugodna mjesta koja nude prostor i razne izvore za obitelji, uključujući i najmlađu djecu. Knjižničari se moraju obrazovati sukladno njihovoj sve značajnijoj ulozi u podučavanju rane pismenosti.
- U obrazovanju stručnjaka potrebno je prilagoditi nove tehnologije potrebama podučavanja rane pismenosti. To podrazumijeva uvrštavanje istraživanja i razvoja medijske i digitalne pismenosti u obrazovne programe.

Volontere:

- Podučavanje rane pismenosti zadatak je cijeloga društva. Ta se odgovornost ne može prepustiti isključivo obiteljima i obrazovnim institucijama. Potrebno je ojačati ulogu volontera.
- Integracija volontera ne smije se shvatiti kao ekonomičnija (jeftinija) zamjena za stručnjake. Njihov rad dopuna je i dodatak formalnom obrazovanju.
- Vrijednost volontera počiva u činjenici da oni s ciljanim skupinama vrlo često mogu razgovarati izvan službenih kanala. Potrebno je osigurati edukaciju i potporu za volontere koji surađuju s obiteljima kojima je teško pristupiti.
- Volonteri s predanošću i motivacijom pristupaju podučavanju rane pismenosti. Dodatna edukacija pridonosi osnaživanju njihove uloge i utječe na njihov rad.

Obitelji:

- Roditelji i skrbnici su djetetovi prvi učitelji, stoga je njihova integracija u programe podučavanja rane pismenosti od presudne važnosti za uspjeh djeteta. Institucije ne mogu same uspjeti u ostvarivanju zacrtanih ciljeva.
- Unutar obitelji, s podučavanjem rane pismenosti treba početi što ranije – već od djetetovog rođenja. Uvriježeno shvaćanje pojma 'ranije' još uvijek nije dovoljno rano. Podučavanje rane pismenosti unutar obitelji trebalo bi se trajno usmjeriti na djetetove mogućnosti, vodeći računa o njegovim potrebama, interesima i razvojnoj fazi u kojoj se nalazi.
- Osnaživanje roditelja i skrbnika treba biti središnji zadatak u unapređivanju pismenosti: razviti u roditelja spoznaju kako su oni djeci uzor dok govore, komuniciraju i koriste različite medije. Također ih je potrebno potaknuti da pričaju sa svojom djecom i da im svaki dan čitaju naglas. To su načini na koji roditelji dječimogu pomoći da uče o jeziku i pismenosti.
- Roditelje treba osnažiti kako bi djeci pružili dom bogat riječima i pričama, gdje će djecu poticati na govor, pjesmu, igru, pokret i komunikaciju. Ovisno o kulturološkim i socijalnim pokazateljima u različitim zemljama, roditelji bi trebali koristiti sve medije dostupne u obitelji i njihovoj okolini.

Društvo:

- Potrebu za promicanjem čitanja potrebno je osvijestiti na svim razinama društva: u politici i ekonomiji, uključujući i pokretanje opsežnih kampanja zagovaranja. U te je kampanje potrebno uključiti različite partnere koji će u njoj prepoznati vlastite koristi.
- Postojeće mreže između zdravstvenih institucija, socijalnih organizacija, marginaliziranih skupina, crkvi itd. mogu osigurati multidimenzionalni pristup obrazovanju, osobito u slabije razvijenim sredinama.
- Višejezičnost je prednost koju treba poticati i veličati.
- Poznate osobe, primjerice glumci, glazbenici i sportaši, mogu pridonijeti širenju svijesti i upoznavanju javnosti s prednostima podučavanja rane pismenosti.

Istraživače:

- Podučavanje rane pismenosti interdisciplinarno je pitanje za čiji je uspjeh potrebna suradnja brojnih znanstvenih područja: ekonomije, neuroznanosti, obrazovnih i socijalnih znanosti te znanosti o medijima, uključujući istraživanja o digitalnoj pismenosti.
- Potrebno je više povezati istraživanja i programe, pri čemu se istraživanja trebaju primjenjivati u praksi kako bi se prevladala praznina između „znati“ i „raditi“. Studije učinka opismenjavanja trebale bi stoga biti usmjerene na optimizaciju obrazovnih programa. Vrednovanja programa opismenjavanja trebaju se više objavljivati i javno komentirati.
- Za istraživanja učinaka programa opismenjavanja treba osigurati dovoljno sredstava te se ona trebaju provoditi tijekom dužeg vremenskog perioda jer je jedino tako moguće mjeriti dugotrajne učinke te dokazati i procijeniti učinak promocije pismenosti na nacionalnu ekonomiju.
- Za istraživanja o podučavanju rane pismenosti potrebno je donijeti nacionalne i međunarodne standarde, te istraživanjima mjeriti usporedive pokazatelje. Zbog toga je

potrebna što veća razmjena između istraživača i stručnjaka koji su uključeni u programe podučavanja rane pismenosti.

Zaključno, podučavanje rane pismenosti odgovornost je svakoga od nas. S njom treba početi od djetetova rođenja, ona treba doprijeti do sve djece i postupno voditi do naprednijih oblika pismenosti. O podučavanju rane pismenosti ovisi naša budućnost.

Pojam 'svakoga' obuhvaća obitelj, stručnjake, vladine institucije i druge koji nisu izravno povezani s podučavanjem rane pismenosti – poput poznatih osoba, medija, volontera, te nevladinih organizacija u što se svrstavaju naporu svih skupina u društvu. To je u skladu s preporukama skupine stručnjaka visoke razine Europske unije za pismenost (2012.).

Uspješno podučavanje rane pismenosti u konačnici može rezultirati ekonomskim prosperitetom, povećanjem bruto nacionalnog dohotka i najvažnije – obogaćivanjem života pojedinaca. Potrebno je političko obvezivanje u vidu uključivanja u društvenu raspravu, što vodi do održive financijske i ideološke potpore (javnosti, pojedinaca i akademskog osoblja).

Podučavanje rane pismenosti treba promicati i poticati u skladu s teorijom i praksom prihvaćenoj na konferenciji *Prepare for life! Raising awareness for Early Literacy Education* (*Pripremite se za život! Poticanje podučavanja rane pismenosti*).

Leipzig, ožujak 2013.

Prevela: Ivana Faletar Horvatić

Copyright: Stiftung Lesen